

sökworkshop
att söka systematiskt

litteratursökning

söka i databaser

informationssökning att söka forskning inom...

söka och värdera information i en akademisk text

frågestund med biblioteket
stöd från biblioteket
biblioteksworkshop

STUDENTER PÅ SPANING EFTER FORSKNING

– ett exempel på samverkan mellan
biblioteket och en utbildning

Helen Rasmussen och Jessica Zaar

Bibliotekets medverkan i utbildningar på Malmö universitet går under många olika benämningar i studenters scheman och kursguider. Att det ser olika ut är precis som det ska vara. Syfte, innehåll och form ska varieras och anpassas utifrån utbildningars lärandemål, kursansvarigas önskemål och studenters behov. Bibliotekets målsättning är ändå alltid densamma; att utveckla studenters kunskaper i att söka, värdera och använda information.

Varje undervisningstillfälle blir en möjlighet att utforska och hitta vägar för att göra vår medverkan relevant och meningsfull för studenterna. När det finns tid, utrymme och lärarna är intresserade av att spåna idéer kring vad biblioteket kan bidra med, uppstår det ofta spännande samarbeten.

I denna text tar vi de specialpedagogiska utbildningarna som exempel på ett välfungerande samarbete. Här har bibliotekets stöd integrerats under olika delar av utbildningen och studenterna har fått möjlighet att utveckla kunskaper i att söka, värdera och läsa vetenskapliga

texter från första till sista terminen. Vi väljer att fokusera på bibliotekets medverkan under första terminen och beskriver hur samarbetet växt fram, från lärarnas första initiativ till samverkan, till hur vår medverkan ser ut idag.

Samarbetet mellan specialpedagogutbildningen och biblioteket började redan 2012 när detta mejl skickades till oss på biblioteket samt till en lärare.

Hej! Vi, Barbro Bruce och Lotta Anderson, har beviljats pedagogiska utvecklingsmedel för ett projekt som heter Från erfarenhetsbaserad praxis till vetenskapligt tänkande – att generera och granska kunskap. Anledningen till att vi nu hör av oss till er är att ni har nyckelpositioner utifrån de områden som vi vill satsa på, nämligen vetenskapligt förhållningssätt och teoribildning. Vår ambition är att studenterna på de specialpedagogiska programmen ska genomgå en progression i dessa avseenden under

HELA sin utbildning, dvs. under sammanlagt sex kurser.

Därför undrar vi nu om ni skulle vilja låta er engageras i denna strävan, med en början till ett första sonderande möte med oss...?

Lärarna ville stärka utbildningens samverkan med biblioteket för att ge studenterna tillfälle att i progression få möjlighet att söka, läsa, kritiskt granska och diskutera vetenskapliga texter (Bruce & Anderson, 2013). Svaret på frågan om vår medverkan blev ett självklart ja och vi hoppade på tåget, både bildligt och bokstavligt talat. Vi tog helt enkelt tåget till Lund, där ett första möte om projektet skulle hållas hemma hos en av lärarna.

Lund februari 2012

Vi befinner oss hemma hos läraren Barbro Bruce dit vi är inbjudna tillsammans med samtliga lärare på alla kurser inom det specialpedagogiska programmet, inklusive prefekt. Denna dag får alla möjlighet att ge sin bild och förståelse av begreppet vetenskaplighet i utbildningen och prata om varför vetenskapligt tänkande är viktigt i rollen som specialpedagog/speciellärare. Stämningen är god och det är högt i tak i diskussionerna. Vi reflekterar och brainstormar idéer om lärandemål, arbetsformer, studentaktiviteter, examinationsformer och litteratur som tillsammans kan skapa underlag för den strimma av vetenskapligt tänkande som lärarna vill uppnå genom hela utbildningen.

Allas erfarenheter, reflektioner och idéer tas omsorgsfullt omhand och det är studenternas lärande som är i fokus under denna dag. Frågor som diskuteras är: Hur tar vi vara på studenternas pedagogiska erfarenheter

och hur förädlas dessa erfarenheter i en utbildning på vetenskaplig grund? Hur kan vi skapa lärandeaktiviteter där studenterna ges tillfälle att diskutera vetenskapliga texter under hela utbildningens gång?

Utifrån de gemensamma diskussionerna och reflektionerna kommer vi att tänka på en metod som vi på biblioteket ofta använt oss av för gemensam läsning och kollegial kompetensutveckling, en metod vi kallar Spanarverkstad. Hur skulle det vara om studenterna fick testa Spanarverkstad i samband med att de läser och diskuterar vetenskapliga texter? Lärarna blir nyfikna och några veckor senare testar de själva metoden för att se hur den skulle kunna användas i utbildningen. Spanarverkstaden går hem hos lärarna och resultatet blir att metoden byggs in som ett återkommande arbetssätt för att diskutera vetenskapliga texter under hela utbildningen.

Lärarna ser också ett behov av att studenterna tidigt i sin utbildning utvecklar kunskaper i att söka, värdera och använda forskning med relevans för det specialpedagogiska området. Inledningsvis söker studenterna gruppvis efter den vetenskapliga artikel som ska användas i den första Spanarverkstaden. Det ska också finnas en progression kopplat till dessa färdigheter. Studenterna behöver söka flera gånger, även individuellt innan de ska skriva sitt examensarbete. Kanske kan fler lärandetillfällen kring att söka läggas in i samband med att studenterna spanar på artiklar?

Mötet i Lund blev starten på ett samarbete som lever vidare och utvecklas i ständig dialog med lärarna. Här gör vi ett nedslag på det specialpedagogiska programmet, termin 1, 2022, tio år senare.

OM SPANARVERKSTAD SOM METOD

Spanarverkstad är en strukturerad diskussionsform för granskning av litteratur, forskning och tidstypiska fenomen. Arbetsformen är inspirerad av Karolinska Institutets tidskriftsklubbar, så kallade Journal Clubs.

Genom individuell läsning och därefter gemensam diskussion i grupp skapas förutsättningar för gemensam reflektion, fördjupning och kritisk analys. Spanarverkstaden består oftast av 7-9 personer och tar cirka en timme att genomföra. Den leds av en spaningsledare och dokumenteras och sammanfattas av en sekreterare. Dessa båda roller utses av gruppen.

Rollfördelningen förutsätts skifta från olika spanarverkstadstillfällen under utbildningen. Materialet för Spanarverkstaden kan antingen väljas av studentgruppen eller av lärare.

Spanarverkstad är en kollaborativ och studentaktiv arbetsform som studenterna uppmuntras att ta med sig ut i arbetslivet för fortsatt gemensam läsning av forskning.

Malmö september 2022

Vi står redo i bibliotekets undervisningssal och inväntar 40 studenter från specialpedagogutbildningen. Studenterna läser sin första termin på programmet och idag är rubriken i studenternas schema: ”Att söka vidare - uppföljning av Spanarverkstad”.

Vi har redan träffat samma studentgrupp vid två tillfällen. Första tillfället fokuserade vi på metoden Spanarverkstad, vi pratade om vad som utmärker en vetenskaplig text och vi gav dem strategier och stöd i att söka fram en internationell vetenskaplig artikel inom forskningsområdet specialpedagogik. Varje basgrupp sökte fram och valde en artikel som de några dagar senare läste och diskuterade i sin första Spanarverkstad. Vid det andra tillfället presenterade studenterna sina spaningar för varandra. Läraren ledde samtalet och vi lyssnade in de reflektioner och frågor som kommit upp. Genom att läsa och diskutera de vetenskapliga artiklarna tillsammans hade det väckts fler frågor hos studenterna. Det vi nu spinner vidare på är deras nyfikenhet och behov av att fördjupa sig och söka efter fler svar i forskningen. Vi utgår från studenternas frågor och använder dessa som grund när vi planerar föreläsningens innehåll och vilka sökexempel vi visar.

“Hur kan vi hitta mer forskning och hur kan vi hitta nyare forskning?”

Dessa frågor leder oss in på resonemang om sökteknik och samtal kring hur studenterna kan göra för att bredda sina sökningar. Vi pratar om vikten av att använda alternativa termer och synonymer och hur de kan söka effektivt med booleska operatörer, frassökning och trunkering. Vi visar hur de kan avgränsa sina sökningar för att få fram artiklar som är publicerade de senaste

åren. Vi nämner Google Scholar som kan användas för att hitta nya relaterade artiklar.

“Det vore intressant att se hur de gör i andra nordiska länder! Finland...?”

“Finns det forskning som är publicerad av finska forskare?”

“Finns det forskning om detta utifrån en svensk kontext?”

Utifrån dessa funderingar visar vi hur de kan söka för att få fram forskning som är gjord i en viss geografisk kontext.

“Det är jobbigt att läsa på engelska – finns det inget skrivet på svenska?”

Vi visar då söktjänsten SwePub och diskuterar med studenterna om var och hur man kan hitta forskning som är skriven på svenska. Studenterna blir också varse att sökresultatet blir mer begränsat om de endast söker material på svenska.

“Varför hittar vi ingen forskning om detta? Vad kan det bero på och vad gör vi då? Har vi hittat en kunskapslucka?”

Vi problematiserar dessa frågor och ofta är läraren med och resonerar om vikten av att bredda sina frågeställningar.

Många frågor handlar om vetenskapligt förhållningssätt, tillförlitlighet och källkritik och visar att studenterna redan nu börjat öva sitt självständiga och kritiska tänkande:

- Vad betyder egentligen begreppet peer review och kan vi lita på att artiklarna håller hög kvalitet?
- Vad kan man dra för slutsatser av forskningsläget utifrån EN vetenskaplig artikel.
- Finns det artiklar som kan ge en översikt över forskningen inom denna frågeställning?
- Vad kan man dra för slutsatser av forskningsläget utifrån en vetenskaplig artikel?
- Kan vi dra slutsatser av en sådan liten studie? Det vore intressant att läsa en större studie. Kanske en kvalitativ studie?

Vi bygger vidare på dessa funderingar och resonerar tillsammans med studenterna och läraren bland annat om källkritik, peer review-processen och systematiska översiktsartiklar som ett sätt att överblicka kunskapsläget. Vi visar hur studenterna kan söka fram forskningsöversikter, hur de kan göra olika avgränsningar i databaserna och söka artiklar med en specifik studiedesign.

Studenternas frågor och funderingar tillsammans med våra erfarenheter från tidigare undervisning har alltså fått styra innehållet för dagens föreläsning. Studenterna får sen möjlighet att individuellt fortsätta söka och utforska fler vetenskapliga artiklar som kan väcka deras intresse.

Integration och samverkan

Tillsammans med lärarna som initierade samarbetet, Lotta Anderson och Barbro Bruce, skrev vi en artikel där studenternas utmaningar i mötet med högre studier formulerades så här:

De första trevande stegen mot vetenskapligt tänkande och förhållningssätt sker ofta i möten med vetenskapliga texter, exempelvis artiklar och avhandlingar, som studenten förväntas läsa och kritiskt granska. Problemet är att dessa texter inte är så lätta att ”packa upp”, kanske läses de gång på gång utan att de ger studenten någon mening. Som lärare på högskolan har vi upplevt att detta är en svår uppgift för studenten att klara på egen hand. Andersson et al. (2016)

Spanarverkstad är en metod som numera är ett återkommande och beprövat inslag i utbildningen. Några röster från studentutvärderingar:

Tack vare det nära samarbetet med specialpedagogutbildningen medverkar biblioteket till att utveckla studenternas akademiska litteracitet. Vi tror att det var precis detta som lärarna hoppades på när de skickade det där mejlet till oss 2012 med kommentaren att biblioteket hade en “nyckelposition”. Akademisk litteracitet är viktigt för studenterna i en högskolekontext men också i den kommande professionen, där de som yrkesverkssamma specialpedagoger ska kunna fortsätta använda forskning som verktyg för utveckling.

Det här är ett exempel från en av alla de utbildningarna på Malmö universitet där biblioteket integrerats som en del av den akademiska infrastrukturen. I nära samverkan med lärare, andra professioner och kompetenser inom universitet bidrar vi från universitetsbiblioteket till att stärka studenternas akademiska litteracitet och att stödja studentens väg genom utbildningen. Det är vår förhoppning, precis som lärarnas, att studenterna kommer bära med sig lusten att söka, läsa och samtala kring vetenskapliga texter i yrkeslivet.